

A SZERKESZTŐ LEVELE ÜGYVÉD KARTÁRSAIHOZ

Lapunk, az ADVOCAT – mint a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Ügyvédi Kamara szakmai lapja és üzenetközvetítője – önértékelése, feladatmeghatározása, ismét időszerűvé vált.

Több mint tíz éve működik a lap, a célkitűzések némelyike jól bevált, máshol vannak pótolni valóink.

1. Mit is akartunk elérni?

Olyan ismeretközlést, amely az országos szaklapunkban nem jelent meg, de azzal azonos színvonalú, esetleg olyan helyi vonatkozású, amelyet a saját Kamaránk tagjai adnak át egymásnak, mint megszívlelendő tapasztalatot, újdonságot, vagy érdekességet.

Nos, a célkitűzésekből sok minden megvalósult, de van, ami nem. A saját közlést, a Kamaránk tagjainak publikációs aktivitásának növelését nem tudtuk elérni. Ez lehet szerkesztési – szerkesztőségi hiba, de az elmúlt 10-11 év során a „gyertek, írjatok, hiszen érdekes pere mindenkinek van” jellegű felhívásunk többször megjelent, viszonylag kevés eredménnyel.

Mindannyian tudjuk, hogy a hivatásunk nem egy szerénykedő terület, és azt is tudhatjuk egymásról, hogy számos színvonalas perirat született az elmúlt időszakban.

Továbbra is kérem, hogy a lezárt ügyek tanulságait vitassuk meg egymással, egymás hasznára, a közlő dicsőségére. Ehelyütt a szakmai körön nem csak az ügyvédséget, nem csak az ügyvédeket, hanem a bírákat, ügyészeket is értjük.

Mint szerkesztőt, helyenként ért olyan vád, hogy a lapot a Miskolci Egyetem ifjú titánjainak cikkeivel tömöm tele.

Mindez annyiban igaz, hogyha megnézzük az elmúlt évek közléseit, az főleg doktoranduszi cikkekből állt. Mik ennek a jó és rossz oldalai?

Egyrészt az anyagok előremutatóak, jó kitekintést nyújtanak mindannyiunknak. De be kell vallanunk valamit: ha a napi gondjainkról szóló ügyvédi cikkek ostoroznák a szerkesztőséget, akkor valószínűleg más arányok alakulnának ki. Tehát most is biztatnám minden kollégámat, hogy a szakmai közérdek szempontjából közlendő gondolatait ossza meg velünk, és ha közölhető, meg is fog jelenni. Másrészt ezek az ifjak a mi utánpótlásunk, leendő vagy máris közénk lépett, jól felkészült ügyvéd kollégák.

2. A technika túllépett rajtunk, nincs már szükség évente ügyvédi lajstromot közölni lapunkban. ezért ez a „rovat” a jövőben nem jelenik meg az „Advocat”-ban, de természetesen a Kamara honlapján minden információ naprakészen követhető. (A naprakészség persze mindig az információt nyújtó személyen múlik.)

3. Fontosnak tartjuk az „Advocat”-ot úgy is, mint a továbbképzés fórumát. Az elektronikus közlések jelentőségét nem vitatva én még hiszem, hogy bizonyos alapjogszabályok ismerete és hozzáférhetősége, napi használata *írott formához kötött*. Ezzel egyébként a fiatalabb korosztály is egyet ért.

Ezért Kamaránk Elnöksége úgy döntött, hogy támogatja azt a törekvést, amely szerint a jelen jogalkotási ázisban az új:

– Ptk. (2009. évi CXX. tv, hatálybalépéséről rendelkezik a 2010. évi XV. tv, (Ptké.)),

– Btk.,

– és a Pp. anyagának ún. *párhuzamos* (régi és új törvény együttes) közlését támogatja, és megrendeli Kamaránk tagjai számára a megjelenő példányokat.

A Kamara Elnöksége úgy határozott, hogy a továbbképzési célok maradéktalan megvalósítása érdekében a példányok az *Advocat* mellékleteként *ingyenesen* jussanak el minden tagunkhoz.

(Akinék többletrendelési igénye van, azt a kiadó Novotni Alapítványhoz küldött rendeléssel megteheti, természetesen már ellenérték fejében, amit jelenlegi információink szerint a kiadó 5 Ft/oldal áron tud biztosítani.)

4. Az Elnökség az *Advocat* Alapítvány szervezésében tervezi továbbképző előadások-konzultációk tartását, melyről a kartársakat a honlap felhasználásával, vagy ha szükséges rövid úton értesítjük.

Ismételten kérem minden kollégám *aktív közreműködését, szerzői részvételét* a lap munkájában, annak elősegítésében, hogy Kamaránk a jövőben is meg tudja jelentetni ezt az immár országosan elismert szakmai produktumot.

Köszönettel:

Bíró György

B.-A.-Z. megyei Ügyvédi Kamarai
elnökhelyettes, a szerkesztőbizottság elnöke
Miskolc, 2010. március 10.

A BIZTOSÍTÁSI JOG VÁLTOZÁSA AZ ÚJ PTK. SZABÁLYAINAK TÜKRÉBEN

BEVEZETÉS

A polgári jogi kodifikáció során a Polgári Törvénykönyv biztosítási szerződésről szóló fejezete is változtatásokon esett át. Ahogy azt Takáts Péter is ábrázolja cikkében, a módosítások során kialakult szakmai viták számos kompromisszumos megoldást követeltek (Takáts Péter: A polgári jogi kodifikációról – biztosítási szemszögből, In: Biztosítási Szemle 2008/2). A szabályok végső kialakításába a szakma képviselőit is nagymértékben bevonták. A Magyar Biztosítók Országos Szövetsége (a továbbiakban MABISZ) a kodifikációs koncepciót többnyire elfogadhatónak tartotta, s az esetleges véleményeltéréseket mutató részeknél is inkább pontosító, mint módosító jellegű indítványokat nyújtott be. A MABISZ a már több éve tartó jogalkotási folyamat kezdetén adott véleményét továbbra is fenntartotta: mindenképpen támogatni kívánja egy olyan törvény tervezetét, mely az ügyfelek érdekeinek kiemelt figyelembe vételével az ügyletek korszerű és költséghatékonyabb lebonyolítását biztosítja (Kiss Ferenc Kálmán: Vita közben – az új Ptk. tervezetéről, különös tekintettel a biztosítási szerződések szabályaira, In: Biztosítási Szemle 2008/2).

Jelen tanulmány célja azoknak a fontosabb módosításoknak a bemutatása, amely áttekintésével átfogó képet kaphatunk a biztosítási jog változásairól. Elsőként a Polgári Törvénykönyv és az ágazati törvények kapcsolatának megváltoztatására tett kísérleteket vázoló fel, majd a biztosítási cím közös szabályai körében történt módosulásokat veszem górcső alá. A szerződés létrejöttével, folyamatával kapcsolatos szabályok ábrázolását követően az egyes biztosításfajták kiemelkedő módosulásait ábrázolom, végül összefoglalva a vizsgálat eredményét.

1. A PTK. ÉS AZ ÁGAZATI TÖRVÉNY KAPCSOLATÁNAK MEGVÁLTOZTATÁSA

A polgári jogi kodifikáció a kezdetekben a teljesség elvét vette alapul. Ez azt jelentette, hogy az új Ptk. lesz hivatott tartalmazni valamennyi magánjogi szabályt, így azokat is, melyek korábban a Ptk.-n kívül, fogyasztóvédelmi, ágazati illetve az EU egyes irányelveit a magyar jogban megjelenítő jogszabályokban kerültek szabályozásra.

A biztosítási jog területén így az elerendő célok közé tartozott, hogy a biztosítókról és biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény (a továbbiakban Bit.) tisztán közjogi törvény maradjon, s annak magánjogi relevanciájú rendelkezései kerüljenek át a Ptk.-ba. Kérdéses volt azonban,

hogy a Bit. egyes szabályai maradéktalanul átültethetőek-e a kodifikációs javaslatba – így pl. a biztosító, biztosításközvetítő részére előírt tájékoztatási kötelezettségek –, mert közülük nem egynek a szerződésre nincsen kihatása. Kiiktatás lett a sorsa így a közvetítőkre vonatkozó fejezetnek is. Pedig ez valóban olyan magánjogi tartalmú szerződéstípus, amelyet célszerű lett volna az új Ptk.-ban szabályozni. Figyelembe véve, hogy az országban százezrek a különböző áruk és szolgáltatások közvetítéséből élnek, itt lett volna az alkalom egy egységes és átgondolt, logikusan felépülő, és a közvetítő – mint gyengébb fél – védelmét is biztosító szabályozás megvalósítása.

A javaslat felülvizsgálati munkái során tehát a Bit.-ből és más jogszabályokból az új Ptk.-ba átemelt rendelkezések törlésre kerültek, s azok helyét a jövőben is az ágazati illetve külön törvényekben jelölték meg. A törvényelőkészítők még ezen is tovább mentek, amikor kimondták, hogy a Bit. magánjogi tartalmú szabályainak köre a jövőben bővíthet is, akár a biztosítási szerződésre vonatkozó olyan rendelkezésekkel, amelyeket – részletszabályoknak ítélve – a törvényhozó nem tart a Polgári Törvénykönyv általános szabályozási szintjéhez méltónak.

2. A BIZTOSÍTÁSI SZERZŐDÉS FOGALMA ÉS A BIZTOSÍTÁSOK FAJTÁI

A Törvénykönyv vonatkozó fejezetét olvasva már a közös szabályok első szakaszában is találhatunk módosításokat. A Ptk. 536 §-ában lefektetett biztosítási szerződés fogalomból kivették a biztosítási esemény meghatározását, annak kialakítását a biztosítási szerződésre hagyva és ezzel nagyobb szabadságot adva a feleknek (5:398 §).

Sokkal nagyobb újdonság az új Ptk.-ban azonban, hogy az élet és nem élet típusú biztosításokat a szakirodalomban előtérbe hozott kategóriák mentén szabályozza. Ez alapján az 5:399 § a biztosítások két fajtáját különbözteti meg: a *kárbiztosítást*, mely a nem élet jellegű kockázatokra vonatkozik – ilyen a *vagyonbiztosítás* és a *felelősségbiztosítás* –, valamint az *összegbiztosítást*, amely az élet-jellegű biztosításokat – így az *életbiztosítást* és a *balesetbiztosítást* – foglalja magában. Megjegyzendő továbbá, hogy az új Ptk.-ban a *betegségbiztosítás* is kodifikálásra került. A betegségbiztosítást az új Ptk. külön fejezetbe helyezi, ezzel érzékeltetve, hogy e biztosítási forma az összeg- és a kárbiztosítás mezsgyéjén helyezkedik el (Interjú Dr. Freytag Andrással, a Cardif Biztosító vezető jogtanácsosával <http://www.jogiforum.hu/interju/63>).

Mint korábban említettem, az új Ptk. kiemelte a biztosítási eseményt a biztosítási szerződés fogalmából. Bekerült azonban a szabályozásba az *együttbiztosítás* szabályozása (5:402 §). Ebben az esetben a *biztosítási kockázatokat több*

*A szerző doktorandusz a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Kereskedelmi Jogi Tanszékén.

biztosító közösen viseli és a biztosítási szolgáltatást közösen teljesíti úgy, hogy valamennyi, az együttbiztosításban résztvevő biztosító kockázatviselésének és szolgáltatásteljesítésének arányát és mértékét a biztosítási szerződésben fel kell tüntetni. Ez a gyakorlatban azt is jelenti, hogy az együttbiztosításban résztvevő biztosítók valamelyike – természetesen akinek aránya a legnagyobb – *vezető biztosítóként* szervezi a kockázatvállalást, így a biztosítókat a biztosítottal illetve szerződő féllel szemben képviseli. A tervezetbeli fogalomban még szerepelt, hogy a szerződés tartalmára is a vezető biztosító által alkalmazott általános szerződési feltételek az irányadóak, az elfogadott szöveg azonban praktikus okokból már mellőzte ezt a kitétel.

Míg korábban a biztosítási érdek csak a vagyonszerzésre vonatkozott (Ptk. 548 §), addig az új Törvényben ez általános követelményként fogalmazódik meg, áthelyezve a vonatkozó módosított szabályokat a közös szabályok körébe (5:400 §).

3. AZ ÁLTALÁNOS SZERZŐDÉSI FELTÉTELEK MÓDOSULÁSA

Az általános szerződési feltételek módosulása címet viselő 5:403 § lehetővé teszi a biztosító számára, hogy az a szerződés fennállása alatti *általános biztosítási feltételeket a következő biztosítási időszak első napjától kezdődő hatállyal egyoldalúan módosíthassa*. A biztosító számára megadott lehetőség a biztosítási szerződés egyoldalú módosítására több tényezővel is *megindokolható*. Vannak ugyanis olyan tartós jogviszonyok – így a biztosítási jogviszony –, melyekben igen nagy valószínűséggel számolni lehet *az egyedi veszélykörülmények megváltozásával*. A más országokban megfigyelhető szabályozási gyakorlat éppen ezért teremtett lehetőséget a biztosítási szerződések feltételeinek módosítására. Ezt a követendő mintát kívánja alkalmazni a hazai új szabályozás.

Ehhez az egyoldalú módosítási joghoz azonban a törvény garanciális szabályokat fektet le, melyek teljesülése az említett rendelkezés érvényességének alapvető feltétele. Ezek a garanciális szabályok a következők: a biztosító köteles az általános szerződési feltételek egyoldalú módosításáról – a változások pontos megjelölése mellett – a következő *biztosítási időszak kezdete előtt legalább hatvan nappal* a szerződő felet *értesíteni*. Az értesítés formájának *írásbelinek* kell lennie, s abban a biztosító köteles a szerződő felet a következő következményekre figyelmeztetni: amennyiben *a szerződő fél* a módosítást nem fogadja el, úgy *lehetősége van* az arról szóló értesítést követően, de még a biztosítási időszak utolsó napjára legalább harminc nappal megelőzően *a szerződést írásban felmondani*. Ha a szerződő fél felmondási jogával nem él, úgy a szerződés a biztosító által közölt módosítás szerint marad hatályban. Amennyiben azonban a biztosító az előírt figyelmeztetési kötelezettségének nem tesz eleget, a biztosítási szerződés az eredeti tartalommal – tehát módosítások nélkül – marad hatályban.

4. A BIZTOSÍTÁSI SZERZŐDÉS LÉTREJÖTTE ÉS HATÁLYBA LÉPÉSE

Az írásbeliséggel kapcsolatos követelmények az új Ptk.-ban nem változtak. Tekintettel arra, hogy a biztosítási szerződés során terjedelmes általános szerződési feltételek és kiegészítő megállapodások kerülnek rögzítésre, az *írásbeliségtől* mint érvényességi feltételtől továbbra sem lehet eltekinteni.

Az írásbeliséget az új Ptk. is kiterjesztően értelmezi, mint a jelenlegi polgári jogi értelmező szabályok is. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a biztosító és a szerződő fél közötti kommunikáció nem minden eleme tarthat meg alapozottan igényt az írásbeliség adta garanciákra – nem elhanyagolandóak az ebből keletkező ügyintézési kényelmetlenségek és tranzakciós költségek sem. Ennek megfelelően a jövőben indokolt lenne az írásbeliség követelményét csak a szerződés létrejöttével, megszűnésével közvetlenül összefüggő illetve ezek valamelyikét eredményező kommunikációra fenntartani. Erre egyébként a külföldi biztosítási törvényhozások is például szolgálnak. Lehetséges megoldás lenne többek között az is, ha a biztosítási cím alatti szerződésekre az új Ptk. megengedné, illetve a felek megállapodására bízna az írásbeliség felváltását szövegszerű alakban, bizonyítható, felidézhető nyilatkozatokkal (mint például egy szokvány e-mail vagy SMS).

Ez a megoldás azonban problematikus is lehet tekintve, hogy a magyar jog ilyen jogintézményt nem ismer – ellentétben a német jogban ismert „Textform” fogalmával. Csak remélni lehet, hogy az új Ptk. hatályba lépését megelőző egy éves időszak ennek kidolgozására elegendő lesz.

Továbbra is *megmaradtak* azonban olyan – *sokak által már életszerűtlennek vélt* – intézmények, melyeket az új Ptk. kidolgozása során szerencsés lett volna módosítani. Továbbra is a szabályok részét képezik a *biztosítási bélyeg* és az *igazolójegy*, valamint a *biztosított ajánlattételének intézménye* is (5:404 § (2) és (3) bekezdés).

A biztosítási bélyeg és az igazolójegy is a biztosítási kötvény helyettesítésére szolgál, s a biztosítási jogviszony fennállását volt hivatott igazolni. Pozitív módosulás azonban, hogy megjelent a törvényben a fedezetigazolás is (5:404 § (2) bekezdés 1. mondat), mely a kötvény kiállításáig tanúsítja a biztosítottaságot.

A másik vitatott pont az új rendelkezések között a biztosított ajánlattételének intézménye. Ez a megoldás véleményem szerint csupán ajánlattételre felhívásként lenne értelmezhető. A biztosított ugyanis csupán információkat ad a biztosítónak, mely alapján a biztosító készíti el a – már – díjjánlatát, melyet a biztosított elfogad vagy elutasít. A biztosított ajánlati kötöttsége (5:404 § (3) bekezdés) pedig fogyasztóvédelmi szempontból is kételyeket támaszt, hiszen a napjainkban dinamikus változó piacon adott esetben kénytelen lehet elszalasztani egy kedvezőbb ajánlatot. Hiszen a biztosított egy kész ajánlatot dolgoz ki, s küldi el több biztosító részére. Így ha azt két biztosító is elfogadja, akkor a túlbiztosítás tilalma miatt a későbbi biztosítás érvénytelen lenne. A jogszabály átdolgozásakor tehát nagyobb igyekezetet kellett volna/kellene fordítani a valós élet viszonyaira, hogy az új törvényt már logikusabb és koherensebb tartalom jellemezze.

A szerződés létrejöttéhez kapcsolódnak azok az esetek is, melyekben a *szerződő fél fogyasztónak* minősül. Ekkor a *biztosítási szerződés a biztosító hallgatásával is létrejöhet*. A Ptk. 537 § (2) és (3) bekezdései a szerződés létrejöttét mint jogkövetkezményt csak akkor fűzik a biztosító hallgatásához, ha az ajánlat a biztosítási szabályzatnak – és így a díj-szabásnak – megfelel. Ellenkező esetben a biztosító jogosult tizenöt napon belül a szerződés szabályzatnak megfelelő módosítását javasolni. A kodifikáció során a vázolt szabályozást az *új Ptk. 5:405§* – a biztosító ráutaló magatartása fogyasztói szerződésben – konstrukciója váltja fel. E szerint, ha a szerződő fél fogyasztó, aki a jogviszony tartalmára vonatkozó, a törvényben előírt tájékoztatás birtokában az ajánlatot a biztosító által rendszeresített ajánlati lapon és a díjszabásnak megfelelően tette, a szerződés akkor is létrejön, ha a biztosító az ajánlatra tizenöt napon belül, ha az ajánlat elbírálásához orvosi vizsgálatra van szükség, hatvan napon belül – ez az ún. kockázat-elbírálási idő, a határidők hosszabbítását a MABISZ javasolta – *nem nyilatkozik*.

5. A DÍJFIZETÉSI KÖTELEZETTSÉG

Az új Ptk. 5:408 § - 5:410 §-ai tartalmazzák a díjfizetéssel kapcsolatos rendelkezéseket. Ezekből kiemelendő az 5:408 § (4) bekezdése, mely a *biztosítási időszakot egy évben* állapítja meg. Ez azt jelenti, hogy egy évnél előbb nem lehetséges a biztosítás felmondása. A rendelkezés a biztosító gazdálkodásának kiegyensúlyozottságát szolgálja, hiszen a prudens működéshez szükséges háttérszerződések – viszontbiztosítások – is tipikusan egy évre szólnak. A szabály elhagyása azonban nem jelentene különösebb nehézséget a biztosítóknak, hiszen a lakossági szerződések nem egyesével, hanem portfólióban kerülnek viszontbiztosításra, másrészt a gyakorlatban sok biztosító lehetővé teszi a hónap végére a felmondás lehetőségét. A biztosítottak helyzetét pedig rugalmasabbá tenné az egy éves biztosítási időszakot kimondó bekezdés elhagyása vagy legalább diszpozitív szabályozása.

Az 5:410 a díjfizetési kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeit ecseteli. Az *új Ptk.-ban már nem kötelemszüntető tényező önmagában a felek passzivitása. A biztosító köteles először a félnek díjfizetésre felszólító írásbeli felhívást küldeni, melyben az elmulasztott befizetések teljesítésére a következmények feltüntetésével harminc napos póthatáridőt tűz ki*. Amennyiben a biztosító biztosítottját nem hívja fel a díjfizetésre, úgy a szerződés csak a biztosítási időszak végével szűnhet meg. Ezzel a biztosító a biztosítási időszak végéig díjfizetés nélkül is kockázatban áll. Ez az újonnan bevezetett szabály azonban jelentős költségtöbbletet fog a biztosítóknak jelenteni – figyelembe véve a tranzakciós költségeket, így pl. a nyilvántartási illetve postaköltségeket. Ezeket nagy valószínűséggel a biztosítottakra fogják hárítani (Popper Klára: Az új Ptk. biztosítókra vonatkozó előírásairól, In: Biztosítási Szemle 2006/5,18-22. o.).

A módosított rendelkezések szerint törvényi alapot kap a reaktiválás mellett az úgynevezett átdolgozás is. Reaktiválásról beszélünk, amikor a díj nemfizetése miatt megszűnt biztosítási szerződés eredeti tartalommal újból hatályba lép.

Ennek feltétele az elmulasztott díjak maradéktalan befizetése. Az átdolgozás egy folyamatos kockázatviselést garantáló szerződéskötési megoldás, amelynek során a régi szerződés – közös megegyezéssel – megszűnik, az új pedig – ezzel egy időben – hatályba lép. Mivel két szerződésről van szó, a megoldás különbözik a szerződésmódosítástól (<http://www.soron.hu/portal/index.php?id=19>). A szerződés reaktiválására a törvény százhusz napos határidőt határoz meg, melyet a szerződés megszűnésének napjától kell számolni. Ez alatt az idő alatt a biztosított, illetve a szerződő fél kérheti a biztosítót a kockázatviselés helyreállítására.

6. AZ EGYOLDALÚ KÓGENCIA ÚJRSZABÁLYOZÁSA

Az elfogadott szöveg 5:419 §-a módosítja a Ptk. 567 § (1) bekezdésének rendelkezéseit, mely utóbbi szerint a *biztosítási fejezet rendelkezéseitől* a biztosítási szabályzat és a felek szerződése a biztosított, illetőleg a kedvezményezett hátrányára a törvény kifejezett engedélye nélkül nem térhet el. A kodifikáció során elfogadott szöveg az egyoldalú kógencia mára szükségtelenül merevvé vált szabályait a már régóta hangoztatott igényeknek megfelelően alakította át. A kodifikáció eredményeképpen így sikerült leszűkíteni a valóban garanciális jellegű szabályokra, valamint a fogyasztói szerződésekre. Ennek megfelelően az *új Ptk. 5:419 § (1)* bekezdése kimondja: *„ha a szerződő fél fogyasztó, a szerződés csak a szerződő fél, illetve a biztosított javára térhet el a biztosító ráutaló magatartásával történő szerződéskötésre, a díjfizetés elmaradásának következményeire, a biztosított és a károsult egyezségére, a jelen címnek a szerződés megszűnése esetén fennálló díjfizetési kötelezettségre, a fedezetfeltöltésre, a kármegelőzési és kárenyhítési kötelezettségre, a biztosítási esemény előidézésére, továbbá a törvényi engedményre, illetőleg az élet-, baleset- és betegségbiztosításra vonatkozó rendelkezésektől”*. Jogi szempontból következetlennek tartom, hogy az új Ptk. itt a biztosítási esemény fogalmat használja, bár a korábban a közös szabályok között elhelyezett biztosítási esemény fogalmat az új szabályozás kiiktatta.

Ezzel kapcsolatban fontos volt a kodifikációs munkálatok során tisztázni, kit tekint majd az új Ptk. fogyasztónak. Az 1959. évi IV. törvény 685.§ e) pontja szerint ugyanis a fogyasztói fogalom a *természetes személyeket* foglalja magában. A kodifikációs javaslatok azonban preferálták azt az EU szintjén is érzékelhető jelenséget, hogy a *fogyasztó fogalmát* és ezzel a vele együtt járó védettséget a mikro-vállalkozásokra, illetve a kis- és középvállalkozásokra is terjesszék ki. Az *új Ptk.* azonban a fogalmak értelmezése során végül továbbra is a természetes személyekre tartotta fenn a fogyasztói fogalmat, s a definíciót *nem terjesztette ki a mikro-vállalkozásokra* (Hámori Antal: A „fogyasztó”-fogalom „dilemmái” különös tekintettel az Fgytv. Módosításában és az új Ptk.-javaslatban foglaltakra, In: Magyar Jog 2009. (56. évf.) 2. sz. 90. o.).

Hasonlóan a Ptk. 567 § (3) bekezdéséhez az új Ptk. 5:419§ (2) bekezdése is kimondja, hogy a kötelező és a nem piac-

képes biztosítást jogszabály eltérően szabályozhatja. A bekezdés meghagyásának indoka, hogy a kötelező biztosítások – különösen a gépjárműbiztosítások – esetében továbbra szükség lesz az új Ptk.-tól eltérő jogszabályok alkalmazására.

7. A BIZTOSÍTÁSI KOCKÁZAT

Az új Ptk. szövegének kidolgozása során a jogalkotó túlságosan merevnek tartotta a MABISZ azon javaslatát, mely szerint a biztosító kockázatviselését a biztosítási díj megfizetéséhez, illetve a díjfizetési halasztáshoz mint feltételhez kellene kötni. Éppen ezért a már elfogadott szöveg a biztosító kockázatviselésének kezdetét a felek által szerződésben meghatározott időponthoz, ennek hiányában pedig a szerződés létrejöttének időpontjához köti. Ez diszpozitív főszabály, mely elsődlegesen a felekre bízta a kockázatviselés-díjfizetés alakítását.

További említésre méltó szabályozása az új Ptk.-nak e témakörben az ún. *előzetes fedezetvállalás* intézménye (5:406§ (2) – (5) bekezdés). E szerint a szerződő fél kezdeményezésére a biztosító írásban vállalhatja, hogy a biztosítási kockázatot már olyan időponttól kezdődően viseli, amikor a felek között a biztosítási szerződés – a szerződés valamely lényeges elemében történő megállapodás hiánya miatt – még nem jött léte. Az előzetes fedezetvállalásnak is megvannak a maga *kötelező tartalmi elemei*, így a biztosító által vállalt biztosítási kockázat meghatározása. Meghatározhatják a felek ezen túlmenően az előzetes fedezetvállalás időszakára járó biztosítási díj összegét is. Az előzetes fedezetvállalás időszakára befizetett biztosítási díj sorsa a szerződés létrejöttének illetve annak meghiúsulásának függvénye. Amennyiben a biztosítási szerződés létrejön, úgy az abban meghatározott biztosítási díjba beszámít az előzetes fedezetvállalás során fizetett összeg. A szerződés megkötésének meghiúsulása esetén azonban a szerződő fél az előzetes fedezetvállalás időszakára a biztosító által megállapított méltányos díjat köteles fizetni. Az előzetes fedezetvállalás időintervalluma vonatkozásában megállapítható, hogy az a biztosítási szerződés megkötéséig vagy az ajánlat visszautasításáig, de *legfeljebb kilencven napig* érvényes.

Az előzetes fedezetvállalás fordított esete, amikor a biztosítási kockázatvállalás nem a szerződés létrejötte előtt, hanem csak annak megkötésétől számított későbbi időponttól áll be. Kiköthető a biztosítási szerződésben ugyanis egy *legfeljebb hat hónap időtartamú várakozási idő*, mely szerint a biztosító a szerződésben vagy az általános szerződési feltételeiben meghatározott okból a bekövetkező biztosítási esemény kockázatát csak a biztosítási szerződés létrejöttétől számított későbbi időponttól vállalja (halasztó hatály).

Előfordulnak az életben olyan esetek, amikor a biztosítási szerződésben meghatározott biztosítási kockázat jelentős mértékben megnő. A *kockázatsúlyosbodás* új szabályával – 5:407§ – a biztosítónak két lehetőséget biztosít az új Ptk.: a szerződést érintő lényeges körülményeiben bekövetkező változásokról való tudomásszerzést követő *tizenöt napon belül írásbeli szerződésmódosító javaslatot tehet*, vagy *harminc napon belül* a szerződést írásban *fel is mondhatja*. A módosító javaslat biztosított, illetve szerződő fél általi el

nem fogadása illetve tizenöt napon belüli reagálásának elmaradása esetén a szerződés a módosító javaslat közlésétől számított harmincadik napon megszűnik. A biztosító e módosító vagy felmondási jogát *csak azon vagyontárgyak* esetében gyakorolhatja, melyekre a biztosítási kockázat jelentős *megnövekedése kifejezetten vonatkozik*. A többi vagyontárgy, vagyoncsoport vagy személy esetében a biztosító nem élhet ilyen joggal (2009. évi CXX. tv. a Polgári Törvénykönyvről.).

8. KÖZLÉSI ÉS BEJELENTÉSI KÖTELEZETTSÉG

A fél közlési és bejelentési kötelezettségeivel kapcsolatos rendelkezéseket az 5:412§ - 5:416§-ai tartalmazzák. Elsőként a fél *közlési kötelezettségét* említi a törvénykönyv, mely az előző ponthoz kapcsolódón a szerződő félnek illetve biztosítottnak a szerződéskötéskor fennálló kötelezettségét jelenti a biztosítás elvállalása szempontjából lényeges minden olyan körülmény közlésére, amelyeket ismert, vagy megfelelő gondosság mellett ismernie kellett. A közlési kötelezettségének eleget tesz a fél akkor is, ha a *biztosító írásban közölt kérdéseire a valóságnak megfelelő válaszokat megadja*. A törvény itt azonban azt is kimondja, hogy a kérdések megválaszolatlanul hagyása önmagában nem jelenti a közlési kötelezettség megsértését.

A fél *változásbejelentési kötelezettsége* körében is történtek módosulások: az eddig is lefektetett szabályon túlmenően, miszerint a biztosított és a szerződő fél köteles a szerződésben meghatározott *lényeges körülmények* változását a szerződésben megállapított határidőn belül a biztosítónak írásban bejelenteni, rögzítésre került, hogy a továbbiakban lényeges körülménynek minősül a szerződő fél illetve biztosított *lakcímének megváltozása* is.

A közlésre és változás bejelentésére irányuló kötelezettség megsértése esetére az 5:415§-a tartalmazza a megfelelő szabályokat. Így a biztosító *helytállási kötelessége* a fent megnevezett kötelezettségsértés esetén főszabályként *nem áll be*. *Kivételem* ez alól azonban, ha a szerződő fél illetve a biztosított bizonyítja, hogy az elhallgatott vagy be nem jelentett körülményt a *biztosító szerződéskötéskor ismerte, vagy az nem hatott közre* a biztosítási esemény bekövetkeztében.

Kikerült a szabályozásból a kivételek során az a szabály, miszerint a biztosító nem hivatkozhat a közlésre irányuló kötelezettség megsértésére, ha bizonyítják, hogy a szerződő fél, illetve a biztosított jóhiszemű volt és a kötelezettségszegést a biztosító megbízása alapján eljáró biztosításközvetítő okozta. Véleményem szerint e rendelkezés kiiktatása a biztosítónak kedvez, hiszen az ő megbízásából eljáró biztosításközvetítő által okozott kötelezettségszegésért a biztosítót a jövőben nem lehet felelősségre vonni.

Itt is érvényesül a részlegesség az egyidejűleg több egyedileg meghatározott vagyontárgyra, vagyoncsoportra vagy több személyre vonatkozó biztosítási szerződésekre. Ezek vonatkozásában, ha a közlésre, valamint a változás bejelentésére irányuló kötelezettség megsértése ezek közül csak egyesekkel összefüggésben merül fel, a biztosító a közlésre és a változás bejelentésére irányuló kötelezettség megsértésére *a többi va-*

gyontárgy, vagyoncsoport vagy személy esetében nem hivatkozhat, hasonlóan például a részleges érvénytelenséghez.

Itt említendő meg végül a *biztosítási esemény bejelentésének kötelezettsége* is. Erre vonatkozóan a biztosítási szerződés írja elő azt a *határidőt*, melyen belül a biztosítási esemény bekövetkezését a biztosítónak be kell jelenteni, illetve a szükséges felvilágosítást meg kell adni, és lehetővé kell tenni a bejelentés és a felvilágosítás tartalmának ellenőrzését. A biztosító *mentesül* a biztosítási szerződésben lefektetett kötelezettségei alól, ha a biztosított ezen bejelentési kötelezettségét nem teljesíti és ez által a *lényeges körülmények kideríthetetlené válnak*.

9. A BIZTOSÍTÁSI SZERZŐDÉSRE VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK KITERJESZTÉSE

Az 5:420§ szövege az egyesületi tagsági viszonyon alapuló biztosítási jogviszonyokra volt hivatott a biztosítási szerződés címe alatti szabályok rendelkezéseit kiterjeszteni.

A második bekezdés a biztosítási cím szabályait rendelte volna alkalmazandónak a magánnyugdíjpénztárra és tagjaira, valamint az önkéntes kölcsönös biztosítópénztár és tagja közötti jogviszonyra is. Ez a szabály végül nem épült be az új Ptk.-ba, így az elfogadott szöveg szerint a biztosítási cím rendelkezéseit csak az egyesületi tagsági viszonyon alapuló biztosítási jogviszonyra kell alkalmazni.

10. AZ EGYES BIZTOSÍTÁSFAJTÁKRA VONATKOZÓ VÁLTOZÁSOK

A *kárbiztosítások* körében kiemelendő a szerződés *felmondásának* szabályozása körül kialakult vita. A rendes felmondás esetén kívül a kodifikáció folyamán ugyanis kialakítottak egy, a kárbiztosítás esetén alkalmazandó, rendkívüli felmondásra vonatkozó szabályt, mely szerint a szerződést bármelyik fél írásban harminc napra felmondhatja, ha a másik fél lényeges szerződési kötelezettségének – tizenöt napos póthatáridő mellett közölt előzetes írásbeli figyelmeztetés ellenére – nem tesz eleget. A többféle megoldást felmutató vita hozadéka, hogy szükségtelessé vált a kárbiztosításban rendkívüli felmondásról rendelkezni, mert azt a törvény általános szerződési szabályai – 5:114§ és 5:117§ – erre az esetre nézve is megfelelően rendezik.

A *felelősségbiztosítás*, újraalkotása során, a jelenlegi egyetlen szakaszon túlmenően részletesebb szabályozást kapott. A MABISZ észrevételei nyomán sikerült egy olyan szabályozás kialakítása, mely erősíti a felelősségbiztosítás *passzív jogvédelmi szerepét*. Az 5:435§ (1) a régi Ptk.-val megegyezően definiálja a felelősségbiztosítást. Felelősségbiztosítási szerződés alapján így a biztosított követelheti, hogy a biztosító a szerződésben megállapított módon és mértékben mentesítse őt olyan kár megtérítése alól, amelyért jogszabály szerint felelős. A régi Ptk. szerint a biztosítót a károsulttal szemben a biztosított szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartása sem mentesítette. A szándékos károkozás, továbbá a súlyos gondatlanságnak a szerződésben

megállapított eseteiben azonban követelhetette a biztosítottól a kifizetett biztosítási összeg megtérítését, kivéve ha a biztosított bizonyította, hogy a károkozó magatartás nem volt jogellenes. Ezzel szemben az új Ptk. 5:536§ szerint a biztosító a biztosított *szándékos károkozásért történő helytállási kötelezettségét* a biztosítási szerződésben *kizárhatja*.

A biztosítási esemény bejelentése körül kialakult diskurzus is megoldódott annak a szabálynak a beiktatásával, miszerint a biztosítási esemény bejelentésére a biztosítási szerződésben *legalább harminc nap kiterjesztett bejelentési időt* kell meghatározni. A felelősségbiztosítási rész most már a jogviszony feleinek jogait és kötelezettségeit is tovább részletezi: ha ugyanis a biztosított a vele szemben támasztott kártérítési igények miatti felelősségét vagy összegszerű helytállási kötelezettsége mértékét nyilvánvalóan megalapozatlanul vitatja, a biztosító jogosult a károsultnak teljesíteni. Másrészt *azonban a biztosított a biztosító előzetes hozzájárulása nélkül egészben vagy részben sem ismerhet el, fizethet meg vagy teljesíthet bármilyen egyéb módon kártérítési követelést*.

Az *összegbiztosítások* körében szabályozott *életbiztosítás* és *balesetbiztosítás* után az elfogadott új Ptk. már bevette szabályai közé a *betegségbiztosítás* intézményét is.

A négy szakaszból álló külön fejezet tartalmazza azokat a kérdéseket, melyekben az életbiztosítás szabályai megfelelően alkalmazandóak a betegségbiztosításra is, valamint a kárbiztosítás szabályai szerint megkötött betegbiztosításra vonatkozó eltérő rendelkezéseket (5:455§). Az életbiztosításnál szabályozott túlbiztosítási tilalom a betegbiztosítás esetében annyiban nem érvényesül, hogy a felek azonos biztosítási érdekre és azonos biztosítási kockázatokra az összegbiztosítás szabályai szerint köthetnek több betegségbiztosítást is érvényesen. A betegségbiztosításban az 5:458§ (2) kizárja a biztosító azon lehetőségét, hogy a betegségbiztosítást rendes felmondással megszüntesse.

ÖSSZEFOGLALÁS

A biztosítási jog a kodifikációs munkálatok során azt a jogterületet képezte, amely nem váltott ki különösebben sem társadalmi visszhangot, sem köztársasági elnöki roszszallást, ellentétben egyes családjogi vagy öröklési jogi szabályokkal. A biztosítási szerződés címét alkotó szabályok (5:398§ - 5:458§) módosításai körül folyó viták a szakmán belül maradtak, ahol egy egységes fellépés hiányában nem sikerült eredeti céljukat elérni. Munkámban igyekeztem rávilágítani azokra a legfontosabb módosításokra, melyek a már elfogadott törvénytövegekben fellelhetőek. Ezekből kiderül, hogy bár több ponton sikerült újításokat és reformszerűnek tekinthető szabályrészeket megalkotni, számos olyan szabályozás maradt azonban, melyek már-már elavultak a jelenlegi gyakorlatot is figyelembe véve (pl. biztosítási bélyeg, igazolójeggy, biztosított ajánlattételének intézménye).

Az új Polgári Törvénykönyv hatályba lépéséről külön törvény hivatott rendelkezni. Az elfogadott szöveg első két könyve 2010. május 1-én, míg a többi könyv – melyből az ötödik könyv a biztosítási szabályokat is tartalmazza – 2011. január 1-én lép hatályba.

KONTRADIKTÓRIUS BÜNTETŐPER – A VÁD, A VÉDELEM ÉS AZ ÍTÉLKEZÉS KAPCSOLATA A MAGYAR BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

1. ELMÉLETI ALAPOK

A vád, a védelem és az ítélezés kapcsolatának elemezésekor egyértelművé kell tennünk, hogy az eljárási feladatok következetes szétválasztása, és a kontradiktórius per² a büntetőeljárás egyik legalapvetőbb elve. Az alapelvek pedig a legfontosabb részei a büntetőeljárásnak, hiszen meghatározzák annak karakterét, rendszerét. Ennek okán ismert régtől a büntetőeljárás rendszere *vádeltű* (akkuzatórius) és *nyomozóeltű* (inkvizitórius) történeti alapmodellre történő felosztása. A kérdéskörrel az egyetemi tankönyvek kimerítően foglalkoznak, azonban bizonyos tételek lefektetése a vád, a védelem és az ítélezés kapcsolatának megértéséhez elengedhetetlennek tűnik. A két alapmodell legesszenciálisabb különbségét ugyanis a *vádközvetítés*, azaz a vád és az ítélezési funkció viszonya adja, hiszen a *vádeltű* rendszer sajátossága éppen az, hogy a bíróság – mind alányilag, mind tárgyilag – kötve van a vádló által körülírt vádhoz, míg a *nyomozóeltű* modellben nincs tényleges formális vád. Ez okból a *vádeltű* rendszer ésszerűen a vádlói és ítélezői feladat éles szétválasztását feltételezi, míg a *nyomozóeltű* szisztémában e feladatok összeolvadnak, ugyanis a vizsgálat alapján sok esetben azonos személy, vagy legalábbis azonos szerv (bíróság) eljáró tagja végzi az ítélezést is.

A funkciómegosztás és a *vádeltű* tehát semmiképpen nem kezelhető külön. Ezt korábbi eljárásjogászaink is így látták, hiszen a *vádeltű*, vagy a vádrendszer részének tekintették az eljárási feladatok megosztását. *Angyal Pál* szerint³: „A vádrendszer jellemző vonása, hogy a büntető eljárás csak az arra jogosított személy által emelt vád alapján (*vádeltű*) indul meg, melynek képviselője és a terhelt, illetőleg ennek védője között lefolyt vita alapján a pártatlan bíróság dönt; szóval a *vádeltű* eljárásban a vád, védelem és ítélezés teendői egymástól szétváltnak (eljáráscelemek elkülönítésének elve); ezzel szemben a nyomozó rendszer sajátossága abban nyilvánul meg, hogy itt az eljárást a bíróság egyszerű feljelentésre, sőt gyanúra hivatalból indítja meg (officialitás elve), s nemcsak az ítélezésre szorítkozik, hanem a vád és védelem teendőit is ellátja (eljáráscelemek egységesítésének elve).”

¹ A szerző ügyészségi fogalmazó (Miskolci Városi Ügyészség) és doktorandusz (ME-ÁJK, Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék)

² Fontos leszögezni, hogy a kontradiktórium csak a perszakaszra vonatkozó alapelv, hiszen a nyomozási szakaszban ítélezési funkció egyáltalán nincs jelen (a nyomozási bíró – bár bíró – nem ítélezési feladatot lát), ebből kifolyólag az annak *conditio sine qua non*-ját jelentő vád sem létezik meg, mindössze a vádemelés kérdésében való döntés előkészítése zajlik.

³ ANGYAL P.: A magyar büntetőeljárás jog tankönyve. Atheneum Irodalmi és Nyomda Rt., Bp., 1915. 253. o.

Rendszertani szempontból tehát *elsődleges a vád és az ítélezés elválasztása*, itt tényleges egybeolvadásról, vagy különállásról lehet szó. A védelem⁴ esetén azonban nem elsősorban elválasztásról van szó, hanem inkább a védelem *megengedettségéről*, hiszen itt – történjen az akár a vádlott saját maga által, vagy jogi védelem (ügyvéd) keretében – a vádfunkcióval, vagy ítélezési funkcióval való egybeolvadásról nem igen beszélhetünk.⁵

A védő vonatkozásában a megengedettségen túl nagyon fontos szempont a vádfeladattal való *egyenjogság* kérdése is, hiszen a kontradiktórium elve azt is jelenti, hogy a büntetőperben a vádló, és a védő egyaránt „ügyfelek”.⁶ Ez azt jelenti, hogy a nyomozás korábbi teljeshatalmú ura, az ügyész, a perszakaszban már (közel) azonos jogokat élvez, mint a védelem. Látható ez abból, hogy a vádemelést követően (tehát a bírósági eljárás kezdetén) a védelem bizonyos jogokat megnyer (pl. teljes körű iratbetekintés), az ügyész viszont bizonyos jogokat elveszít (pl. utasítási joga – amely a nyomozás irányításának egyik legerőteljesebb eszköze – itt már nem érvényesíthető), míg bizonyos jogosultságok teljesen egyenlők (pl. indítványozás, kérdezés). Mindezeket túl nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy a magyar rendszerben az ügyész feladata nem a minden áron történő „vádolás, és elítélés”, hiszen az ügyész mindenkor jogosult a vádelejtésre [Be. 311. §], perbeszédében tehet indítványt a felmentésre [Be. 315. § (3) bekezdés], továbbá egyértelműen úgy rögzíti a törvény, hogy az ügyész kötelessége, hogy mind a terheltet terhelő és mentő, mind a büntetőjogi felelősséget súlyosító és enyhítő körülményeket az eljárás minden szakaszában figyelembe vegye [Be. 28. § (1) bekezdés 1. mondata]. A Be. tehát egyfajta objektív szemléletet követel meg az ügyésztől, azaz *a törvény nem várja el* a közvádólótól azt a szerepet, hogy a vádlott ellenfeleként, mindenképpen a

⁴ A védelem alatt nem csak a védőügyvédi tevékenység értendő, hanem összefoglalóan jelöli a védő és a terhelt együttes tevékenységét, illetve a védő nélkül eljáró terhelt jogait is, hiszen a védelem, és az ehhez kapcsolódó jogosultságok elsősorban a terheltől „szólnak”.

⁵ Meg kell azonban jegyezni, hogy egyes kutatások szerint a korai – XVII. századi – angol büntetőeljárásban élt egy olyan elv, amely szerint – tekintettel arra, hogy a felek jogi képviselete tiltva volt – a vádlott „jogásza” nem más, mint maga a bíró. Ld. J. H. LANGBEIN: The Origins of Adversary Criminal Trial. Oxford University Press, 2003. 28-32. o. Mindezeket túl azonban a védelmi és a vád funkció egybeolvadása nem elképzelhető, hiszen ellentmondásos lenne.

⁶ Régebbi eljárásjogászaink előszeretettel használták a vádlói és védői funkcióra az ügyfél kifejezést, azonban – ahogyan Tremmel is megjegyzi – a büntetőperben nem célszerű a magánjogias színezetű (ügy)fél szó használata, mert teljesen más jellegű és célú eljárási szituációról van szó. Ld. TREMMEL F.: Magyar büntetőeljárás. Bp.-Pécs 2001. 94. o.

védelem ellen dolgozzon, azaz nem a tényleges harc, hanem a magyar büntetőeljárást alapvetően meghatározó *objektív igazság kiderítése* az ügyész feladata is.⁷

Ahogy Tremmel is rögzíti, a kontradiktórium tehát ebben az értelemben a vád és a védelem egyenjogúságát jelenti és biztosítja a két eljárási funkció „küzdelmét”, az érdemi vita kibontakozásának lehetőségét (a *contradico*, latin kifejezés, jelentése: „ellent mondani”), így ezáltal az egyoldalú elbírálás elkerülését. Meg kell azonban jegyezni, hogy a vád és a védelem teljes egyenjogúsága csak ideálkép, hiszen az állami háttérű ügyészi szervezetrendszer képviselő ügyész sohasem lesz egyenjogú „küzdőpartnere” a vádlottnak vagy védőjének. Ezt igazolja például, hogy – ellentétben az USA-beli eljárással – a magyar rendszerben az ügyészt olyan „utólagos” döntési jogkörök illetik meg, mint a vád módosítás vagy kiterjesztése, továbbá a vádat erősíti a kontinentális eljárásokban meghonosodott aktív bírói szerep is, hiszen a bíró – aki ismeri a nyomozás iratait, amelynek során már lefolytattak egy teljes körű bizonyítást – kérdezi ki a vádlottat, és tanúkat, vezérli a tárgyalást, így sokszor támadhat a vádlottnak az az érzése, hogy két vádlója van, az ügyész és a bíró „együtt vannak”, és ő ellene, ezáltal pozíciója jóval gyengébbnek érződik. Azt, hogy nem egyenrangú felekről van szó, jelzi továbbá például az is, hogy a vádlottal szemben különféle – akár a személyi szabadságot elvonó – kényszerintézkedések alkalmazhatók, míg a szemben álló vádló irányába nyilvánvalóan nincs ilyenre lehetőség.

Összességében tehát azt mondhatjuk el, hogy a *perszakaszhoz köthető kontradiktórium a vádelv – mint vezérelv – része*, annak folyamánya, és részben az *eljárási funkciók szétválasztását*, részben azok *egymáshoz való viszonyát*, a jogok és kötelezettséget arányát jelenti.

2. A KORÁBBI ELJÁRÁSI KÓDEXEK MEGOLDÁSAI

A *bűnvádi perrendtartásról* szóló 1896. évi XXXIII. törvény cikk (Bp.) 1. §-a így szól: „Bűnvádi ügyben bírói eljárás csak a törvény értelmében, vád alapján és csak az ellen indítható, a kit büntett, vétség vagy kihágás nyomatékos gyanúja terhel”. E szakaszból levezetve Angyal úgy látja, hogy a vádelvnek két vezérlő gondolata van: 1. „*vád nélkül bírói eljárásnak és illetőleg bírói működésnek nincs helye* (nemo iudex sine actor); 2. „*a bíróság vádlószerepet nem tölthet be, és arra senkit nem kényszeríthet* (nemo procedat iudex qua actor és nemo invitus ad agendum cogitur)”.⁸ A vád tehát a büntetőeljárás feltétele. A perszakaszra vonatkozóan a Bp. 325. §-a vádelv tényleges kibontásaként előírja, hogy a bíróság semmisség terhe alatt nem tehet ítélete tárgyává oly tettet, mely miatt a vádló vádat nem emelt. Kiemelendő továbbá az, az egész eljáráson végigvonuló szabály, hogy a vád

⁷ A pótmagánvádló és a magánvádló esetében természetesen más a helyzet, hiszen ez esetekben magánszemély és nem egy állami szervezet képviseli a vádat, épp ezért nem véletlen a pótmagánvádló esetében megkövetelt jogi képviselő, illetve a magánvádlóra vonatkozó „könnyítő” rendelkezések alkalmazása.

⁸ FENYVESI Cs. – HERKE Cs. – TREMMEL F.: Új magyar büntetőeljárás. Dialóg Campus Kiadó, Bp. – Pécs, 2004. 90. o.

eljtése mindig az eljárás megszüntetéséhez vezet.⁹ A Bp. tehát a nyomozóelvi eljárás szemléletétől eltérően alapvetően az eljárási feladatok megosztását írja elő, és a bírót kizárja a vádlói szerepkörből. Bár a Bp. nem mondja ki külön, hogy az eljárás során a vád, a védelem és az ítélezés elkülönül, ez azonban érződik a Bp. összes konkrét eljárási szabályán, így ez következik elsősorban a fent idézett szakaszokból, továbbá ezt erősíti a királyi ügyészség létrehozása¹⁰, a királyi ügyész vádló szerepe, valamint a védő pozíciója és a védőre vonatkozó szabályok¹¹.

A *büntető perrendtartásról* szóló 1951. évi III. törvény az alapelvei között *expressis verbis* nem tartalmazza a funkciómegosztást vagy a vádelvet. A korabeli szocialista büntetőeljárás tudománya a kontradiktóriumot így határozta meg: „A kontradiktórium tárgyalás elve lényegileg annyit jelent, hogy a tárgyalás szakában a vádlott olyan ügyfél, akinek jogállása a vádló jogállásával azonos, hogy a bíróság a perben egyenjogú felek kétoldalú meghallgatásával hozza meg döntését.”¹² E meghatározás azonban a korábban vázoltak fényében aggályos lehet, ugyanis elsősorban a *vádlott ügyféli jogait*, tehát a védelem és a vád egyenjogúságát hangsúlyozza, azonban *nem helyez hangsúlyt a kontradiktórium másik oldalára, azaz a vád és az ítélezés következetes elválasztására*. Maga a törvényszöveg sem rendezi a vád és a bírósági eljárás viszonyát, csak a törvény egész rendszeréből vonhatjuk le az a következtetést, hogy a bírósági eljárás alapja és feltétele a vád. A vádhoz kötöttségre valójában csak néhány konkrét szakaszból következtethetünk, így a vád módosításáról szóló 168. §-ból, vagy a 175. § (3) bekezdéséből, amely szerint ha az ügyész, illetőleg a magánvádló a tárgyaláson a vádat elejti, a bíróság az eljárást megszünteti. A törvény novellájának tekinthető 1954. évi V. törvény azonban megszüntette az ügyész vádelejtési jogát, így tulajdonképpen a kezdeményezési jogon (vádemelés) kívül a vádelv másik fontos eleme a *vádhoz kötöttség megszünt létezési*. Ezen kívül e novella vezette be, hogy az ügyész részvétele a büntetőperben nem általánosan kötelező, csak a törvény által felsorolt esetekben.

E helyzetet némileg enyhítette a sorban következő jogszabály a *büntetőeljárásról* szóló 1962. évi 8. tvr., amely ismét megengedi a vádelejtést, bár korlátozottan: a 221. § (3) bekezdése értelmében, ha az ügyész a vádat elejti, a bíróság az eljárást megszüntetheti, ha azonban a vádelejtést nem látja indokoltnak, az eljárást folytatja és ítéletet hoz. Itt tehát elvi szempontból *erőteljesen sérül a funkciómegosztás*, hiszen a bíró egyfajta vádlói szerepbe lép, amikor az ügyész akarata ellenére hivatalból folytatja az eljárást. A törvényhozó ezt azzal indokolta, hogy a vádelejtéssel járó kötelező megszüntetés esetén a téves vádelejtések esetében nem lenne lehetőség a törvénysértés kiküszöbölésére.

A *büntetőeljárásról* szóló 1973. évi I. törvény, már alapelvei szinten rendezi a kontradiktórium elvét, méghozzá együttesen a vádelvvel, az eljárási feladatok megosztása cím alatt [9. §]. A törvény további rendelkezéseiből szintén a vádelvre, és a vádhoz kötöttségre következtethetünk, és a vádelejtés itt már mindenképpen eljárás-megszüntetést eredményezett. A törvény kapcsán fontos kiemelni még egy sajátos rendelkezést, amely azon esetkörre vonatkozott, amikor az ügyész

⁹ ANGYAL P.: i. m. 258. o.

¹⁰ Ld. Bp. 128. §, 264. §, 268. §, 283. §, 323. §, 352. §

¹¹ Ld. 1871. Évi XXXIII. törvény a királyi ügyészségről

¹² Bp. III. és V. Fejezetek.

nem vett részt a tárgyaláson. A 227. §-a értelmében ha a vád kiterjesztésének feltételei állnak fenn, és az ügyész nincs jelen a tárgyaláson, erről a bíróság az ügyészt a tárgyalás elnapolása vagy az eljárás elkülönítése mellett értesíti. Az új, hatályos Be. megalkotásakor a jogalkotó ugyanezt a rendelkezést a törvény eredeti szövegében a 342. § (3) bekezdése alatt átvette, azonban az Alkotmánybíróság a 14/2002. (III. 20.) számú határozatával a korábbi Be. fenti rendelkezését megsemmisítette, és úgy rendelkezett, hogy az új Be. említett szabálya pedig nem lép hatályba. Az indokolás lényege az volt, hogy a közvádlói és a bírói szerep összemosása, a bíróságnak a vád oldalán történő beavatkozása az eljárásban, a szabályozás lényegéből fakadóan alkalmas lehet arra, hogy kételyeket ébresszen a bíróság pártatlansága tekintetében. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a vizsgált rendelkezések szemben állnak a büntető igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó egyes feladatoknak közvetlenül az Alkotmányból levezethető és a (rég) Be. 9. §-ában külön is nevesített funkciómegosztás elvével, minek folytán alapjaiban sértik a tisztességes eljáráshoz való jog elvének garanciális szabályait.

3. A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS JELLEMZŐI

A hatályos Be. következetes a funkciómegosztás és a védelv törvényi lefektetésében, azokat az 1. és 2. §-ai rendezik. Így a hatályos szöveg szerint már a törvény alapvető rendelkezései folytán egyértelmű, hogy a vádlói, védői és ítélezési funkció különálló, a bírósági eljárás feltétele a törvényes vád, amelyhez a bíróság mind alanyilag, mind tárgyilag kötve van, és a Be. rendezi a vádkimerítési kötelezettséget, és a vádon túl terjeszkedés tilalmát is. Továbbá a funkciómegosztást erősíti az a szabály is, hogy a bíróság nincs kötve a vádlónak a vád tárgyává tett cselekmény Btk. szerinti minősítésére, a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására vonatkozó indítványához. A védelvet erősíti mindezekben túl a vádmódosítás lehetősége, és a védelejtés eljárást megszüntető hatása.¹³

A Be. alapvető szinten rendezi a védelem elvét is, mint alapvető jogosultságot, illetve a korábbi törvényekhez hasonlóan meghatározott esetekben kötelezővé teszi a védő részvételét az eljárásban.¹⁴ A kötelező védelem és az ügyészi kötelező tárgyalási részvétel esetei egymástól több esetben átfedik egymást.

Erre tekintettel a vád és a védelem tárgyalási jelenléte kapcsán tulajdonképpen négyféle variáció fordulhat elő.

Az első eset, amikor csak az ítélező, azaz a bíró van jelen (pl. egy évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény esetén, feltéve, hogy sem fogva tartás, sem más olyan körülmény nem áll fenn, ami az ügyészi részvételt, vagy a kötelező védelmet indokolná, és a vádlott nem hatalmazott meg védőt).

A második lehetőség, ha mindhárom funkció jelen van, mert az ügyészi és védői részvétel is kötelező (pl. előzetes le tartóztatásban van a vádlott), vagy kötelező ügyészi jelenlét mellett meghatalmazott védő jár el.

A harmadik esetkör, ha csak az ügyész vesz részt a tárgyaláson, de védő nincs jelen. Ez abban az esetben fordulhat például elő, ha nem forog fenn kötelező védelmet megalapo-

zó körülmény, és nincs meghatalmazott védő sem, de a bíróság az ügyészt a tárgyalási részvételre kötelezte, vagy azt az ügyész maga jelentette be [Be. 241. § (1) bekezdés e) és f) pont], és a vádlott erre fel sem érzi szükségesnek a védelmet.

Végül a negyedik variáció az, amikor az ügyész nem, de a védő részt vesz a tárgyaláson. Ennek további két esetköre képzelhető el:

– ha nincs kötelező ügyészi részvétel, de a vádlott védőt hatalmazott meg, illetve

– ha nincs kötelező ügyészi részvételt megalapozó szabály, viszont a kötelező védelmet megalapozó ígen.

Az utóbbira példa az az eset, amikor a vádlott süket, néma, vagy vak, illetve, amikor a terhelt nem beszéli a magyar nyelvet.

A védelvet erősítő felvázolt szabályok nagy része már a törvény eredeti szövegében is le volt fektetve, így ezen elv már a Be. megalkotásának pillanatától jóval erőteljesebben áthatja az eljárási rendszert, mint a korábbi törvények esetében. Ehhez képest azonban több olyan módosítás is történt az utóbbi időben, amely a funkciómegosztást és a védelvet szinte tökéletes tisztaságában igyekszik megvalósítani.

Elsőként a legjelentősebb változtatás a törvényes vád fogalmának alapvető tisztázása volt. A bírói gyakorlat és az Alkotmánybíróság korábbi határozatai folytán már az új Be. hatálybelépésétől követelmény volt, hogy a bírósági eljárás ne pusztán vád, hanem törvényes vád függvénye legyen. A törvényes vád fogalmának jogszabályi szintű meghatározása a 2006. évi LI. törvénnyel került be a Be.-be. Ezzel együtt rögzítette a jogalkotó a vádkimerítési kötelezettség és a vádon túl terjeszkedés tilalmát is, továbbá az egyéb ügyészi indítványhoz kötöttség figyelmen kívül hagyásának szabályát is.

Ugyanezzel a törvénnyel módosult továbbá a bizonyítás tárgyát meghatározó 75. § is, kiegészülve azzal a rendelkezéssel, hogy ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására. A novella indokolás szerint a független és pártatlan bíróság eljárási helyzetétől idegen követelmény lenne a vádat alátámasztó bizonyítékok hivatalból történő beszerzésének és megvizsgálásának kötelezettsége, az eljárási feladatok megoszlásának követelményéből ugyanis az fakad, hogy a vádat a vádlónak kell bizonyítania. Röviden megjegyezném, hogy az idézett szövegrész némileg ellentmond a jogszabályhely ugyanazon mondatának az első részében meghatározott azon szabállyal, amely szerint a bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a bíróságnak megfelelő tisztázására kell törekedni.

A harmadik, talán legjelentősebb, és a szakmában viszonylag nagy port felkavaró döntés az Alkotmánybíróság 72/2009. (VII. 10.) számú határozata volt, amely alapján 2011. január hó 1. napjától minden büntető tárgyaláson kötelező az ügyészi részvétel.¹⁵ A határozattal lényegében a tisztán kontradiktórium büntető tárgyalás egyik legnagyobb akadályát hárult el. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az Alkotmányon alapuló ügyészi vádképviselő feltételezi az ügyész tárgyaláson való jelenlétét, a vád személyes képviselőt. Az ügyészi jelenlét nélküli szabály korlátozza, hogy az ügyész közvádlói feladatának maradéktalanul eleget tegyen. A Be. 342. § (2) bekezdése értelmében, ha az ügyész nincs jelen a tárgyaláson, a vádiratból a vádat a bíróság ismerteti. Az Alkotmánybíróság álláspontja, hogy önmagában a bírói vádismertetés (az ügyész által megírt vádirat felolvasása) még nem jelenti (ténylegesen, legfeljebb látszatában) az igazságszolgáltatási és vádfunkciók Alkotmánnyal ellentétes keveredését. A testület szerint azonban az ügyész fel-

¹³ BÓLYA L. – KOCSIS M. – MÓRA M.: Büntető eljárási jog, I. Félév. Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalat, Bp., 1954. 120. o.

¹⁴ Ez alól egyetlen kivétel a pótmagánvádló fellépésének lehetősége.

adata, hogy az írásbeli vád és az általa előterjesztett végindítvány alkalmával szóban előterjesztett tényállás – amely a tárgyaláson válik véglegessé – összhangban legyen, azaz a vád harmonizáljon a tárgyalás során alakuló tényállással. A tárgyalás tehát feltételezi az „élő vádat”, ezért az ügyészség alkotmányos funkciójának ellátása szempontjából elengedhetetlen az ügyész tárgyaláson való részvétele a vád (vagy a vád egyes elemeinek) megváltoztatásához, kiterjesztéséhez, vagy épp a vád elejtéséhez. Az ezekhez vezető út, a vád érvényesítését szolgáló indítványok (pl. a bizonyítás alakulására tekintettel újabb tanúk kihallgatására irányuló indítványok), nyilatkozatok megtétele, szintén feltételezi az ügyész tárgyaláson való jelenlétét. Az határozat szerint, *ha az ügyész nincs jelen, a bíró vádlói szerepbe is kényszerül: a bírónak az ügyészre tartozó kérdéseket kell feltennie* (pl. visszavont beismerő vallomás esetén), ugyanis ha az ügyész azért nem tudja indítványozni a vádat alátámasztó bizonyítást, mert nincs jelen a tárgyaláson, akkor a bíróság – ha nem akar ügyészi szerepbe kerülni – pusztán az ügyészi jelenlét hiánya miatt nem tudja maradéktalanul ellátni alkotmányos feladatát: az igazságszolgáltatást. Az ügyész tárgyaláson való jelenlétének hiánya miatt tehát az eljárásban a kontradiktórium elv nem érvényesül.

A tárgyalásokon tehát a jövőben mindhárom fő funkció jelen lesz, így elvi szinten megvalósul a kontradiktórium per, kérdéses viszont, hogy az így megnövekedett tárgyalási terheléssel az ügyészi szervezet hogyan fog megbirkózni, hiszen az ügyész munka jelentős részét továbbra is a nyomozás-felügyelet teszi ki.

4. GYAKORLATI MEGÁLLAPÍTÁSOK

A fenti törvényi szabályok alapján egy olyan büntető tárgyalási modell képe rajzolódik ki előttünk, ahol a három fő funkciót megtestesítő bíró, ügyész és védő egyfajta „rideg távolságtartással” viseltetik egymás irányába, kommunikációjuk mindössze a hivatalos megszólításokra, kérdésésre, indítványtételre szorítkozik.

Nem titok azonban, hogy ez sok esetben nincs így, bár előfordulnak tárgyalások, ahol ez a jellemző. E modellszerű viselkedés több okból is nehezen tartható. Ennek elsődlegesen pszichológiai és szociológiai okai vannak. Közhangszerűnek tűnik, de a három fő funkciót megtestesítő alany mindegyike ember, akiknek bár jogi célja más a büntetőeljárásban, mégis van egy (pszichológiai) cél, amely közös: az eljárás mielőbbi befejezése. Mindemelllett a bíró, ügyész és védő egyaránt jogászok, így van egy olyan *közös vonás* az életükben, amely szociológiailag azonos helyre helyezi őket. Ezen túl előfordulhat az is, hogy ugyanarra a jogi karra jártak, sőt évfolyamtársak voltak, vagy egyébként egész közelről ismerik egymást, ha máskor nem a tárgyalások során is kialakul egyfajta ismeretség. Természetesen szorosabb összefüggés esetén (pl. házasság), már kizárási okot alapít a Be. [21. §, 31. §, 45. §], de nincs kizárva, hogy az eljáró jogászok ismerősök legyenek, ilyen fajta kizárási okot – éppen az előbb hivatkozott szakmai közönségre figyelemmel – nem is lehetne lefektetni, esetleg elfogultsági kifogás jöhet szóba, amennyiben az erre hivatkozónak sikerül ezt valószínűsíteni.

A fent említett „*rideg távolságtartás*” teljes körű megvalósítása tehát *szinte lehetetlen*. Sőt talán nem is feltétlenül ideál, hiszen a jó viszony egyrészt nem kell, és nem is szabad, hogy azonos legyen a túlzott „barátkozással” a tárgyaláson, viszont a túlzott távolságtartás, esetleges lekezelő modor, sokszor feszültségforrás lehet, és hátráltathatja az ügyvitelt.

Vannak olyan nem túl szerencsés kommunikációs formák

is, amelyek kételyt, esetleg hamis bizakodást ébreszthetnek az eljárás „magánszemélyeiben” (terhelt, sértett, tanúk). Így például a tegeződés az ügyész és a bíró között az összejátaszást, „elítéltetés” látszatát jelentheti a vádlott szempontjából, ugyanakkor megnyugtató lehet a sértettnek. A védő és az ügyész tegeződése, túlzott barátkozása (pl. bizalmas, egyébként magánjellegű sugdolózás a tárgyalóterem előtt) meg is nyugtathatja a vádlottat, de azt a képzetet is keltheti, hogy védője „lepaktál az ellenféllel”; míg a védő és a bíró közötti ilyen viselkedés tűnhet úgy, hogy a védő „el tudja intézni az ügyet”.

Szintén nem titok: tilalom ellenére is sok esetben szokás, hogy az ügyész, bíró és védő együtt várakoznak a tárgyalás előtt a tárgyalóteremben. Ilyen helyzetekben nem ritkán magánbeszélgetés folyik, vagy esetleg már eldől előre a vádlott sorsa: az ügyész, a védő és a bíró egyfajta megállapodást köt a kiszabandó büntetésről, amit mindenki elfogad, így nem kerül sor fellebbezésre, ami mindenkinek jó. Nevezhetjük ezt egyfajta *illegális vádalkunak*.¹⁶ Előnye, hogy jelentős egyszerűsítő, gyorsító hatással bír. Hátránya viszont, hogy a vádlottat magát a döntésből kirekeszti, nem is beszélve arról, hogy ez a fajta cselekmény nyilvánvalóan törvénytelen. Megoldást jelenthetne e formának – az angol-amerikai vádalkuhoz hasonlóan – törvényi keretek között történő megfogalmazása, hiszen a tárgyalásról lemondás – amit tévesen vádalkunak szoktak minősíteni – láthatóan nem képes betölteni a neki szánt szerepet.

Mindezekre figyelemmel azt mondhatjuk, hogy a vád, védelem és ítékezés szerepét betöltő emberek, jogászok közötti tényleges (tehát nem a jogszabályi) funkciómegosztás szigorú értelemben történő megvalósítása nehezen kivitelezhető, de megfelelő kommunikációval meg lehet találni azt a középút, ami segíti az együttműködést, és előbbre viszi az eljárást, mindemelllett azonban nem sérti a pártatlanság, a függetlenség, és a funkciómegosztás, tehát a kontradiktórium büntetőper alapvető követelményét.

5. ZÁRÓ GONDOLATOK

Láthatjuk tehát, hogy a kontradiktórium rendszer-meghatározó alapelve a büntetőeljárásnak, elmaradhatatlan eleme és következménye a modern büntetőeljárásokat meghatározó vádelvnek.

A eljárási feladatok következetes megosztása, és közel egyenjogúvá tétele hosszas fejlődésen ment át az utóbbi több mint száz évben. Mára eljutottunk odáig, hogy a fenti követelmények megvalósítása elengedhetetlen része a demokratikus büntetőeljárásnak, és a jogalkotó – részben az Alkotmánybíróság jogot formáló tevékenységének köszönhetően – fokozatosan eltöröl minden olyan rendelkezést, amely a kontradiktórium per akadályát képezi.

A szigorú funkciómegosztással együttesen azonban egyre inkább megjelenni látszanak azok a – korábban idegennek bélyegzett – konszenzuális elemek, amelyek az eljárás főszereplőinek aktív kommunikációjával és együttműködésével hatékonyabbá és gyorsabbá teszik a büntetőeljárást. Az angol-amerikai eljárásokból ismert vádalkuhoz hasonló intézmények már léteznek hazánkban is, azonban a jövőben szükséges lesz olyan – tényleges alkun alapuló – eljárási formák bevezetése, amelyek egyszerűsítik és gyorsítják a büntetőeljárást, és egyben csökkentik a tárgyalási terheket.

ELISMERÉSEK A B.-A.-Z. MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARÁTÓL

A B.-A.-Z. megyei Ügyvédi Kamara elnöksége 2009. december 21-i ülésén aranygyűrű tárgyjutalomban, illetve az azzal együtt járó elismerő oklevél kitüntetésben részesítette három kiváló kollégánkat, dr. Fest Andrást, dr. Kővári Andort és dr. Urbán Nándort. Rövid életrajzukat közöljük és ezúton is tiszta szívből, az ügyvédi kar nevében, szeretettel gratulálunk tartalmas életpályájukhoz.

Dr. Fest András

1948. december 6. napján született Szarvason. A Gyulai Erkel Ferenc Gimnáziumban érettségizett.

Az érettségi után a Testnevelési Főiskolára jelentkezett, ahol a megfelelő pontszám ellenére –véltően politikai okok miatt – férőhely hiányában elutasították. Ezt követően fordult a jogi pálya felé, és a Szegedi József Attila Tudomány

Egyetem Állam és Jogtudományi Karán 1976-ban szerzett doktori oklevelet.

Az egyetem elvégzése után a B-A-Z. megyei Ügyvédi Kamara szolgálatába állt, ügyvédjelöltként.

Ügyvédként az első „5 éves tervet” Kazincbarcikán töltötte, majd 1983. januártól az akkori 3. számú Miskolci Ügyvédi Munkaközösség tagja lett. A rendszerváltás óta egyéni ügyvédként folytatja ügyvédi gyakorlatát Miskolcon.

Ügyvédi pályáján számtalan sikerélményben volt része, a polgári, büntető, valamint munkaügyi területen. Több olyan ügyben járt el képviselőként, ahol az elfoglalt jogi álláspontját a Legfelsőbb Bíróság bírósági határozatokban megjelenő eseti döntésével is visszaigazolta. Ilyen volt a MIK Rt., és a „Rác Kávéház” közötti bérleti díj felemelésével kapcsolatos per, vagy egy önbíráskodási ügy, amelyet a Legfelsőbb Bíróság végül követendő bírói gyakorlatként a bírósági határozatokban közzétett.

Ügyvédi elfoglaltsága mellett rendszeresen futballozik és teniszezik, az ügyvédi focicsapat tagjaként és kapitánnyaként két alkalommal, kollégáival egy csapatban, Országos Igazságügyi Tornát nyert.

Dr. Kővári Andor

A Somogy megyei Barcson született 1948. április 14-én. Nős, egy lánygyermek van.

1966-ban a Barcsi Gimnáziumban érettségizett. A Testnevelési Főiskolán tett sikertelen felvételi vizsga után munkába állt, majd bevonult katonai szolgálatra. A

katonai szolgálat időtartama alatt döntött a továbbtanulás és ezen belül a jogi egyetemre jelentkezés mellett. Sikeres felvételi vizsga után 1971-ben a Pécsi Tudomány-

egyetem Állam- és Jogtudományi Karán kezdte jogi tanulmányait, majd 1976 februárjában államvizsgázott. Az ügyvédi tevékenységet 1979. elején a Hatvani Ügyvédi Munkaközösségben kezdte, majd még ez év októberétől a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Ügyvédi Kamara tagjaként a Sátoraljaújhelyi Ügyvédi Munkaközösségben folytatta. A munkaközösség megszűnésétől a mai napig egyéni ügyvédként dolgozik Sátoraljaújhelyben.

Munkája során elsősorban a polgári jog /dologi, kötelmi, öröklési/, családi jog, általában a magánjogi jogágak – peres, peren kívüli, szerződési ügyek – érdekelték. A gazdasági munkaközösségek megjelenésének időszakától foglalkoztatja a társasági jog. Alkalmazkodva a nehezedő körülményekhez, rendszeresen lát el büntető, eseti és ügygondnoki kirendeléses ügyeket is ügyfelei megelégedésére.

Dr. Urbán Nándor

Miskolcon született 1943. december 21. napján. Nős, fiú gyermeke és 3 fiú unokája van.

A Miskolci Földes Ferenc Gimnáziumban érettségizett, majd felvételt nyert a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karára. 1967-ben diplomázott.

A diploma megszerzése után 1967-től Miskolcon, az akkori Tanácsnál a kisajátítási eljárások lebonyolításában, illetve építési és vállalkozási szerződések készítésében vett részt.

A Borsodi Szénbányák Bükkaljai Bányaüzeménél 1972-től főállású munkatárs lett. 1976-1981 között a jogi osztály helyetteseként, míg 1981-től a jogi osztály vezetőjeként tevékenykedett egészen 1992-ig. Jelenleg is a Borsodi Szénbányák, illetve azok jogutódainál végez jogi képviselőt, szolgálja a szénbányászatot. A szénbányákkal kapcsolatos jogi feladatok ellátása közben többször folytatott és folytat le a mai napig is felszámolási és végelszámolási eljárásokat.

Jelenleg is a magyarországi mélyműveléses állami tulajdonú szénbányászattal kapcsolatos teendőket ellátó Bányavagyon-hasznosító Nonprofit Kft. miskolci telephelyének a jogi képviselője.

2002-től a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Gazdasági Kamarák mellett működő Békéltető Testület tagja.

A 80-as években több jogi jellegű cikke jelent meg a Borsodi Bányász c. hetilapban.

A FEGYELMI ELJÁRÁSOK GYAKORLATÁBÓL

A megbízási szerződés alapján a megbízott köteles a rábízott ügyet ellátni. A megbízást a megbízó utasításai szerint és érdekének megfelelően kell teljesíteni /Ptk. 474. § (1) – (2) bek./.
A megbízott személyesen köteles eljárni; igénybe veheti azonban más személy közreműködését is, ha ehhez a megbízó hozzájárult, vagy ha ez a megbízás jellegével együtt jár. A megbízott az igénybe vett személyért úgy felel, mintha a rábízott ügyet maga látta volna

Az eljárás alá vont ügyvéd ellen korábbi ügyfele, S-né B. Szilvia tett panaszt a területi ügyvédi kamaránál.

A panasz szerint az eljárás alá vont ügyvéd adásvételi szerződést készített a Gy-i lakóingatlan ½ részére, mely szerződésben panaszos vevőként szerepelt. A felek által kikötött vételár 500.000 Ft volt.

Az eljárás alá vont ügyvéd az ingatlan vételár irreálisan alacsonynak tartotta, mely megítélése szerint nem tükrözte a helyi forgalmi viszonyokat. Ezt a körülményt az ügyvéd a tényvázatban rögzítette, tájékoztatta szerződő feleket az adásvételi szerződés megtámadhatóságának lehetőségéről, de az adásvételi szerződést elkészítette és azt a felek jóváhagyólag aláírták.

Ezt követően az eljárás alá vont ügyvéd tájékoztatta az elővásárlási jog jogosultját az adásvételi szerződésről, ill. arról, hogy annak vonatkozásában elővásárlási jogát gyakorolhatja. Az elővásárlási jog jogosultja jogával élt és a vevő helyébe az adásvételi szerződésbe belépett.

A panaszos panaszában sérelmezte az eljárás alá vont ügyvéd magatartását, álláspontja szerint az ügyvédnek az elővásárlási jog jogosultjával nem lett volna szabad közölnie azt, hogy a vételárát kirívóan alacsonynak tartja, és ezzel mintegy ösztönözi arra, hogy elővásárlási jogát gyakorolva a szerződésbe belépjen.

Az eljárás alá vont ügyvéd fegyelmi felelősségét nem ismerte el. Álláspontja szerint úgy a feleknek, mint az elővásárlási jog jogosultjának korrekt tájékoztatást adott. Hivatkozott arra is, hogy az elővásárlási jog jogosultja felé megírt levelet nem ő, hanem munkatársa írta alá, így e tekintetben felelőssége nem áll fenn.

Az első fokú fegyelmi tanács az eljárás alá vont ügyvéd védekezését nem fogadta el, fegyelmi felelősségét megállapította és figyelemmel arra, hogy korábban fegyelmi eljárás nem volt vele szemben, így 50.000,- Ft pénzbírság megfizetésére kötelezte.

Az első fokú határozat ellen az eljárás alá vont ügyvéd élt fellebbezéssel, melyben megismételte korábbi indokait és az első fokú fegyelmi határozat hatályon kívül helyezését kérte.

A MÜK fegyelmi megbízottja az első fokú határozat helybenhagyását indítványozta.

A MÜK Fegyelmi Fellebbviteli Tanácsa az eljárás alá vont ügyvéd fellebbezését megalapozatlannak találta.

A Fegyelmi Fellebbviteli Tanács álláspontja szerint a meghatalmazott ügyvédre is érvényesek a Ptk. 474. § (2) bekezdésében foglaltak, mely szerint a megbízást a megbízó utasításai szerint és érdekeinek megfelelően kell teljesíteni.

A panaszos nem adott arra nézve iránymutatást, hogy az elővásárlásra jogosult figyelmét a feltűnő értékkülönbözetre hívja fel az ügyvéd.

Az eljárás alá vont ügyvéd akkor járt volna el helyesen, ha a szerződés egyidejű csatolásával a Ptk. 373. § (1) bekezdésének megfelelően közli a kapott ajánlatot a tulajdonostársal. Minden, ezt meghaladó tájékoztatás még abban az esetben is, ha az eljáró ügyvéd túlzott óvatosságán alapul, túlmutat a megbízó érdekein, ezért sérti az Ut. 1. §-ában foglaltakat és így fegyelmi vétséget valósít meg.

A Fegyelmi Fellebbviteli Tanács az első fokon eljáró fegyelmi tanáccsal egyetértésben nem fogadta el az eljárás alá vont ügyvédnek azt a védekezését sem, hogy munkatársa az ő távollétében és tudta nélkül fogalmazta meg az elővásárlási jog jogosultjának írt levelet.

A Ptk. 475. § (1) bekezdése alapján a megbízott személyesen köteles eljárni, más személy közreműködését akkor veheti igénybe, ha ehhez a megbízó hozzájárult, vagy ha ez a megbízás jellegével együtt jár. Jelen ügyben egyik feltétel sem állott fenn, így az eljárás alá vont ügyvéd fegyelmi felelőssége egyértelműen megállapítható.

A fentiek alapján az Fegyelmi Fellebbviteli Tanács az első fokú határozatot helybenhagyta és kötelezte az eljárás alá vont ügyvédet a másodfokú eljárási költség megfizetésére is.

A jogerős határozat ellen az eljárás alá vont ügyvéd keresetet nyújtott be. Keresetét, mint megalapozatlant a bíróság elutasította.

* A szerző a BAZ megyei Ügyvédi Kamara elnökhelyettese, a MÜK Fegyelmi Fellebbviteli Tanácsának elnöke.

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

(2009. július 1. – 2009. december 31.)

2009. III. NEGYEDÉV

MK 92. (2009. július 3.)

2009. évi LXXVIII. törvény a vállalkozások közötti jogviták gyorsabb elbírálása érdekében a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról

MK 93. (2009. július 6.)

2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról

MK 94. (2009. július 8.)

2009. évi LXXV. törvény az igazságügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos egyes törvények módosításáról rendelkezik (pl. az ügyvédekről szóló törvény)

MK 95. (2009. július 8.)

2009. évi LXXVII. törvény a közteherviselés rendszerének átalakítását célzó törvénymódosításokról

MK 96. (2009. július 10.)

2009. évi LXXX. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról

MK 100. (2009. július 22.)

2009. évi LXXXIV. törvény a közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról

MK 102. (2009. július 23.)

154/2009. (VII. 23.) Korm. rendelet a lakáscélú kölcsönökre vonatkozó állami készpénzes kezesség igénybevételeinek és beváltásának részletes szabályairól

MK 119. (2009. augusztus 26.)

33/2009. (VIII. 26.) IRM rendelet a csődeljárás iránti kérelem benyújtására vonatkozó formanyomtatványokról

34/2009. (VIII. 26.) IRM rendelet a cégbejegyzési eljárás és cégnyilvántartás egyes kérdéseiről szóló 21/2006. (V. 18.) IM rendelet módosításáról

MK 123. (2009. augusztus 31.)

38/2009. (VIII. 31.) IRM rendelet az Európa Tanács fizetésképtelenségi eljárásokról szóló 1346/2000/EK rendeletének 40. cikkében előírt értesítés formai és tartalmi kellékeiről

MK 124. (2009. szeptember 3.)

39/2009. (IX. 3.) IRM rendelet a felszámolót a zálogtárgy értékesítéséből, továbbá a követelésen alapuló zálogjog esetén a követelés behajtásából származó bevételből megillető díj elszámolásának szabályairól

MK 129. (2009. szeptember 15.)

197/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet az ingatlan adataiban bekövetkezett változások igazolásáért, egyes hatósági bizonyítványok kiállításáért, az összevont eljárásért és az integrált eljárásért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjakról

40/2009. (IX. 15.) IRM rendelet a hatósági letétről és a lefoglalt dolgok tárolásának és értékesítésének részletes szabályairól

MK 132. (2009. szeptember 18.)

202/2009. (IX. 18.) Korm. rendelet a fejlesztési adókedvezményről szóló 206/2006. (X. 16.) Korm. rendelet módosításáról

MK 133. (2009. szeptember 22.)

2009. évi LXXXIX. törvény a társasházakról szóló 2003. évi CXXXIII. törvény módosításáról

MK 135. (2009. szeptember 25.)

210/2009. (IX. 29.) Korm. rendelet a kereskedelmi tevékenységek végzésének feltételeiről

2009. IV. NEGYEDÉV:

MK 139. (2009. szeptember 30.)

52/2009. (IX. 30.) IRM rendelet az ideiglenes megelőző távoltartó határozat meghozatalának részletes szabályairól

MK 144. (2009. október 9.)

19/2009. (X. 9.) PM rendelet a bonus-malus rendszer, az abba való besorolás, illetve a kártörténeti igazolások kiadásának szabályairól

MK 145. (2009. október 14.)

225/2009. (X. 14.) Korm. rendelet az elektronikus közszolgáltatásról és annak igénybevételeiről

MK 146. (2009. október 16.)

228/2009. (X. 16.) Korm. rendelet a jegyző hatáskörébe tartozó birtokvédelmi eljárásáról

55/2009. (X. 16.) IRM rendelet a kerékbilincs közterület-felügyelet általi alkalmazására, a járművek elszállítására, valamint a felmerült költségekre vonatkozó szabályokról

MK 148. (2009. október 20.)

237/2009. (X. 20.) Korm. rendelet a felszámolási eljárásban az adós vagyontárgyainak nyilvános értékesítésére vonatkozó részletes szabályokról, továbbá a felszámolás

számveteli feladatairól szóló 225/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet módosításáról

MK 154. (2009. november 3.)

246/2009. (XI. 3.) Korm. rendelet a földhivatalokról, a Földmérési és Távérzékelési Intézetéről, a Földrajzinév Bizottságról és az ingatlan-nyilvántartási eljárás részletes szabályairól szóló 338/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet, valamint az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről szóló 343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet módosításáról

MK 159. (2009. november 13.)

248/2009. (XI. 13.) Korm. rendelet a Vám- és Pénzügyőrség szervezetéről, valamint egyes szervek kijelöléséről szóló 314/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet módosításáról

MK 160. (2009. november 13.)

2009. évi CXII. törvény az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény módosításáról, valamint a hiteles tulajdonilap-másolat igazgatási szolgáltatási díjáról szóló 1996. évi LXXXV. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról

MK 161. (2009. november 16.)

2009. évi CXV. törvény az egyéni vállalkozóról és az egyéni cégről

MK 165. (2009. november 20.)

2009. évi CXX. törvény a Polgári Törvénykönyvről

MK 171. (2009. november 27.)

2009. évi CXXVI. törvény az egyes munkaügyi tárgyú törvények módosításáról határoz pl. Mt.

MK 173. (2009. december 1.)

272/2009. (XII. 1.) Korm. rendelet a közúti szállítást végző egyes járművek személyzete vezetési és pihenőidejének ellenőrzéséről szóló 66/2007. (IV. 4.) Korm. rendelet módosításáról

MK 177. (2009. december 9.)

166/2009. (XII. 9.) FVM rendelet a telekalakítási engedélyezési eljárás igazgatási szolgáltatási díjáról

MK 180. (2009. december 11.)

283/2009. (XII. 11.) Korm. rendelet a korengedményes nyugdíjba vonulás lehetőségének meghosszabbításáról

MK 184. (2009. december 17.)

64/2009. (XII. 17.) IRM rendelet a helyszíni bírságolás részletes szabályairól szóló 10/2000. (II. 23.) BM rendelet, valamint a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény végrehajtásáról szóló 11/2000. (II. 23.) BM rendelet módosításáról

MK 188. (2009. december 21.)

295/2009. (XII. 21.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról

MK 189. (2009. december 22.)

304/2009. (XII. 22.) Korm. rendelet a közúti közlekedési nyilvántartásba bejegyzett jármű tulajdonjogának, illetve üzembentartó személyének változását igazoló teljes bizonyító erejű magánokiratnak a közlekedési igazgatási eljárásban történő felhasználhatóságához szükséges kötelező tartalmi elemekről

73/2009. (XII. 22.) IRM rendelet a munkavállalói költségkedvezmény megállapításáról és érvényesítésének szabályairól

MK 192. (2009. december 28.)

81/2009. (XII. 28.) IRM rendelet a cégbejegyzési eljárás és cégnyilvántartás egyes kérdéseiről szóló 21/2006. (V. 18.) IM rendelet módosításáról

2009. évi CLII. törvény, az egyszerűsített foglalkoztatásról

Látogassák az ügyvédi kamara honlapját!

A BAZ megyei Ügyvédi Kamara híreit, közleményeit, a mindenkori aktuális ügyvédi névjegyzéket olvashatják:

www.miskolciugyvedikamara.hu

A Magyar Ügyvédi Kamara szabályzatait olvashatják:

www.magyarugyvedikamara.hu

A B.-A.-Z. MEGYEI ÜGYVÉDI KAMARA KÖZLEMÉNYE

A Magyar Ügyvédi Kamara elnökségének határozata értelmében kamaránk megkezdi a jelenlegi börtokos igazolványok cseréjét, az alábbi ütemezés szerint.

A zökkenőmentes lebonyolítás érdekében a szükséges nyomtatványok kitöltése Kartársunk nevének kezdőbetűje szerint, az alábbi időpontokban történik:

Ügyvédek:

A – B betű:	2010. március 16-31. között
C – F betű:	2010. április 1-15. között
G - J betű:	2010. április 16-30. között
K betű:	2010. május 1-15. között
L - M betű:	2010. május 16- 31. között
N - P betű:	2010. június 1 - 15. között
R - S betű:	2010. június 16 - 30. között
T – Z betű:	2010. július 1 - 15. között

Ügyvédjelöltek

A - M betű:	2010. szeptember 1- 15. között
N - Z betű:	2010. szeptember 16 - 30. között

Alkalmazott ügyvédek:

A - Z betű:	2010. október 1- 15. között
--------------------	-----------------------------

Kérjük t. Kartársunkat, hogy személyi igazolványát, lakcímkártyáját, ügyvédi igazolványát, valamint 3 db színes igazolványképet hozzon magával.

Kérjük a fenti időpontok szerinti megjelenést, mert szeretnénk a várakozást és a torlódást elkerülni.

Hétfőtől csütörtökig 9-15 óra között, pénteken 9-12 óráig várjuk szíves megjelenésüket.

Kérjük, szíveskedjék a fentiekről ügyvédjelöltjét és alkalmazott ügyvédjét is tájékoztatni.

Miskolc, 2010. március hó 3.

Dr. Hlavács Imre
titkár

Dr. Csontos János
elnök

